

6. ОСВІТЯНСЬКІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК: 378:32

О.В. Босак – Львівський банківський інститут НБУ

КОНЦЕПЦІЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ – ЦЕНТРАЛЬНА КАТЕГОРІЯ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Уточнено сутність поняття "якість освіти". У контексті Болонського процесу розглянуто сучасні тенденції формування нової моделі якості освіти та її основних складових. Представлено процесний підхід у системі менеджменту якості освітньо-наукової установи.

Ключові слова: якість освіти, Болонський процес, нова модель якості освіти, процесний підхід.

O.V. Bosak – Lviv bank institute of national bank of Ukraine

The concept of educational quality – the central category of educational politics

The concept of Educational Quality is specified in the article. As used in Bologna Process contemporary trends suggesting new models of Educational Quality formation and its constituents are reviewed. The Process Approach to the management of Educational and Research establishments is introduced.

Keywords: educational Quality, Bologna Process, new models of Educational Quality, the Process Approach to the management.

Постановка проблеми. Вступивши в новий етап утвердження незалежності, Україна продовжує здійснювати конструктивні соціально-економічні реформи в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Одним з пріоритетних напрямів державної освітньої політики України є постійне покращення якості освіти, формування нового якісного складу спеціалістів, здатних забезпечити конкурентоспроможність держави, її економічний розвиток та політичну незалежність [1, с. 10].

Актуальність теми визначається важливою роллю приєднання України до зростаючих інтеграційних процесів у міжнародному співтоваристві, а отже вимагає залучення української системи освіти до єдиного загальноосвітнього простору. Європейська інтеграція розглядається в Україні як процес внутрішньої трансформації суспільства на основі європейських цінностей, утвердження в Україні "нової" моделі якості освіти.

Аналіз досліджень та публікацій. На сьогодні поняття якості освіти дедалі міцніше вкорінюється у лексиці освітян, учених, політиків. Наприкінці ХХ ст. у світі розгорнулася геополітична конкуренція за якість життя, зокрема за якість інтелектуальних ресурсів країн. Саме тому відбуваються зміни у системах освіти більшості країн, спрямовані на підвищення освітнього рівня якості освіти. Політика якості становить основу внутрішньої освітньої політики багатьох країн [2, с. 140].

Отже, у широкому розумінні якість освіти є важливим гарантом збереження та зростання інтелектуального потенціалу суспільства, чинник соціальної стабільності, економічного добробуту країни, її конкурентоспроможності та національної безпеки [4].

Питання якості освіти стало предметом дослідження значного кола науковців, варто зазначити роботи Т. Лукіної, О. Ляшенко, З.І. Гуменної, В.І. Лугового, Л. Віткіна, К.В. Корсака, О.В. Савченко, В.А. Качалова.

Невирішені аспекти загальної проблеми. Поняття якості на сьогодні нормативно не визначено. У науковій літературі існує багато підходів до його тлумачення, а отже, й до вибору показників, за якими здійснюється її оцінювання. На нашу думку, недостатньо дослідженими є сучасні тенденції формування нової моделі якості освіти. Ці чинники зумовили мету та завдання нашого дослідження.

Метою цієї статті є поглиблення розуміння сутності категорії "якості освіти" з позиції її місця в пріоритетах розвитку національної системи освіти та здійсненні освітньої політики держави. Основними завданнями, які ми ставимо перед собою для досягнення мети, є:

- аналіз сучасних тенденцій щодо сутності поняття "якості освіти";
- розкриття моніторингу якості освіти;
- опис нової моделі якості освіти.

Виклад основного матеріалу. Освіта – це пріоритетна галузь національної економіки, яка визначає стратегічні напрямки економічного розвитку держави. Однією з головних цілей реформування національної системи освіти має бути створення нової якості освіти. Дослідимо семантику та зміст поняття "якість освіти".

Існує багато визначень поняття "якість освіти". Якщо за основу взяти міжнародний стандарт, що регламентує поняття якості продукції та послуг, то під якістю освіти треба розуміти сукупність властивостей і характеристик освітнього процесу, які надають їм здатності задовольняти освітні потреби споживачів освітніх послуг [6]. Найбільш поширеною є думка про те, що якість освіти – це відповідність певній нормі, стандарту. Іншими словами, якість визначає корисність, цінність об'єктів, їх придатність задовольнити певні потреби або реалізувати певні цілі, норми. Таким чином, категорія "якість освіти" є такою, що не може бути однозначно визначена, вона переглядається, змінюється залежно від умов, вимог суспільства та часу. Цей факт підтверджує тезу про її багатогранність та суб'єктивність цих тлумачень. У широкому сенсі якість освіти розуміють як збалансовану відповідність процесу, результату і самої освітньої системи меті, потребам і соціальним нормам (стандартам) освіти [5].

Якість освіти висуває перелік вимог до особистості, освітнього середовища й системи освіти, яка реалізує їх на певних етапах навчання людини та відповідає за певну сукупність показників. Як зазначає більшість дослідників, якість освіти – це узагальнений показник розвитку суспільства в певному часовому вимірі, тому його треба розглядати в динаміці тих змін, що характеризують поступ держави в контексті світових тенденцій.

Таким чином, логічним є висновок про те, що якість освіти – це багатовимірне методологічне поняття, яке різнобічно віддзеркалює суспільне життя. Забезпечення високоякісної освіти на всіх етапах і рівнях, оцінка досягнутої якості, проведення порівняльних досліджень – це завдання сьогодення, які мають не тільки педагогічний, а й соціальний, політичний, управлінський і суто науковий контексти [3, с. 23].

Як політична категорія якість освіти акумулює засади освітньої політики держави на певному етапі її розвитку й головні стратегічні лінії розвитку національної системи освіти в контексті світових тенденцій. Як соціальна категорія вона відображає суспільні ідеали освіченості та окреслює загальну мету освіти, законодавчо визначені й нормативно закріплені в державних стандартах освіти. Як категорія управління вона визначає стратегії впливу на певні показники функціонування системи освіти й вибирає можливі напрями її змін та розвитку. З філософської точки зору, якість освіти – це синтезатор усіх сучасних проблем розвитку освіти в державі й одночасно індикатор якості освітньої політики і реформ освіти за останні роки [2, с.128].

Проведений аналіз наукових досліджень з питань якості та освіти, численних літературних джерел, результатів міжнародних досліджень у галузі оцінки якості освіти свідчить про відсутність єдиного строгого визначення цієї категорії, оскільки вона багатогранна. Підсумком цих обговорень став висновок про те, що однозначно визначити поняття "якість освіти" просто неможливо.

Окрім вироблення методів та інструментарію вимірювань якості освіти, визначення адекватних процедур її оцінювання, потрібно вжити багато практичних організаційних заходів зі створення в Україні системи моніторингу якості освіти, завдяки якій можливо буде порівнювати педагогічні технології, навчальні заклади, системи освіти, тенденції їхнього розвитку тощо. Це вимагає налагодження системи моніторингу освіти, головною метою якої є збирання, оцінювання та аналіз її якісних показників на всіх рівнях функціонування, поширення й доступу до цієї інформації громадськості, всіх користувачів освітніх послуг, поліпшення управління для підвищення якісних показників в освіті. За результатами моніторингу якості освіти органи управління отримують інформацію про стан освітньої системи та її окремих складових, виявляють проблеми, що виникли в процесі запровадження педагогічних інновацій, прогнозують майбутні зміни [4].

Забезпечення нової якості освіти повинно бути пріоритетним напрямком освітньої політики держави. Якісно новий стан освіти можливо забезпечити 2-ма шляхами. Перший з них полягає в розробленні та проведенні реформ на основі використання переваг та цінностей існуючої системи освіти, тим самим зберігаючи досягнутий її рівень якості. Тобто, функціонування ос-

вітнього комплексу має відповідати потребам національної економіки, спрямовувати її розвиток у сучасне русло, задовольняючи національно-культурні та національно-освітні проблеми як громадян так і держави, створюючи нову якість освіти. Другий реальний шлях забезпечення нової якості освіти – це постійне оновлення освітнього комплексу відповідно до зміненого соціально-економічного середовища.

Для здійснення своєї нової якості освіта України повинна змінити структуру, знайти форми, методи реалізації освітньої діяльності, щоб адекватні умовам її входження в нове соціально-економічне середовище. Тобто повинен бути задіяний соціально-економічний механізм трансформації системи освіти. Під ним розуміємо систему соціальних і економічних методів, управлінських заходів, організаційних форм регулювання освітньої діяльності, які забезпечують комплексний підхід і органічну єдність функціонування навчальних закладів в освітньому просторі, його адаптацію до ринкових змін соціально-економічного середовища.

На нашу думку, забезпечення такого комплексного підходу та втілення цих концептуальних напрямків передбачає переорієнтацію з функціональної діяльності до процесного управління та побудови системи менеджменту (рис. 1).

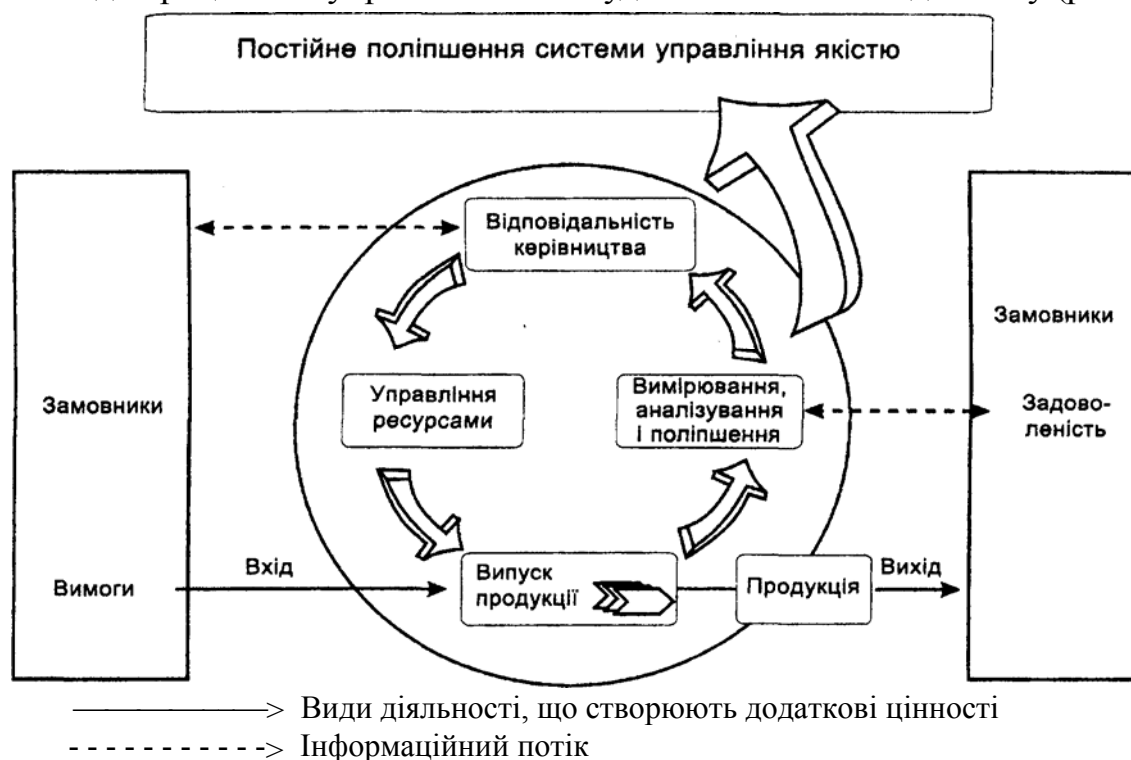

Рис. 1. Модель системи управління якістю, в основу якої покладено процес

На нашу думку, сучасна модель якості освіти повинна виглядати саме таким чином. Це вимагає від держави змін в освітній політиці. Суть змін освітньої державної політики полягає у реальній трансформації старої моделі освіти на нову, динамічну модель, в якій би освіта стала здатною до саморозвитку і оновлення, такою, що стимулює суспільні зміни, а тому головним є ідея розвитку освіти, яка полягає у створенні належних умов для розвитку особистості; формуванні та запуску механізмів розвитку і саморозвитку системи освіти; перетворенні освіти в дієвий чинник розвитку суспільства.

Висновки дослідження. Необхідними умовами успішного реформування системи освіти в Україні в умовах перехідної економіки є: створення системи освітніх стандартів та контролю якості освіти; формування фінансово-економічних умов для підвищення якості освіти на основі розвитку інноваційної діяльності, раціоналізація схеми бюджетного фінансування освітнянської праці; створення загальнодержавної системи адресної підтримки навчальних закладів, різних категорій учнів і студентів.

Таким чином, динамічно змінюване соціально-економічне середовище ставить нові вимоги перед системою освіти. На новому етапі розвитку нашої держави система освіти для поліпшення своєї якості повинна здійснити перехід від стадії зрушень до глибоких системних трансформацій. Важливу роль на шляху освітніх перетворень відіграє приєднання України до дедалі зростаючих інтеграційних процесів у міжнародній економіці. Тому наукового обґрунтування потребує оцінка і перспективи входження української системи освіти до міжнародного освітнього простору.

Література

1. **Лукіна Т.** Державна політика забезпечення якості загальної середньої освіти. Економіка України. – 2004. № 4. – С. 8-16.
2. **Лукіна Т.О., Ляшенко О.І.** Сутність категорії якості освіти в умовах реформування освітньої галузі. Зб. наук. праць НАДУ при Президентові України. – К.: Наук. – 2003, вип. 2. – С. 126-134.
3. **Савченко О.В.** Розвиток системи управління якістю освіти. – К., 1997. – 137 с.
4. **Субетто А.И.** Качество образования: проблемы оценки и мониторинга// www.iso9000.by.ru/docs/sk/ng669_-1.htm.
5. **Субетто А.И.** Проблема качества высшего образования в контексте глобальных и национальных проблем общественного развития (философия качества образования). – СПб.; Кострома, 2000.
6. **Education at a Glance.** OECD Indicators. – Paris, OECD Centre for Educational Research and Innovation, 2001.

УДК 330.101.+378.1

Доц. Л.В. Рібун, канд. екон. наук – НЛТУ України

АДАПТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА КАФЕДРІ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ ДО РОБОТИ НА ЗАСАДАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Обґрунтовано необхідність та основну мету модернізації вищої освіти в Україні у світлі документів Болонського процесу. Виділено основні етапи переходу до навчальних занять на засадах кредитно-модульної технології. Подається інформація про підготовку кафедри економічної теорії до переходу на кредитно-модульну систему організації навчального процесу з усіх дисциплін, що читаються на кафедрі.

Ключові слова: економічна теорія, навчальний процес, кредитно-модульна технологія навчання.

Doc. L.V. Ribun – NUFWT of Ukraine

Adaptation of educational process at the economic theory department to the work on the principles of credit-modular technology of education

This article substantiates the necessity and the main goal of higher education in Ukraine in the light of Bologna process documents. It emphasizes basic stages of the transition